

Det stora slavupproret i det Abbasidiska kalifatet

Det stora slavupproret i det Abbasidiska kalifatet eller Zanjupproret var ett stort uppror som pågick under åren 869–883 i det arabiska riket Abbasidiska kalifatet. Man räknar att Zanjupproret är ett av de mest blodiga slavupproren i mänsklighetens historia. Bakgrunden till upproret var att kalifatet hade handlat med afrikanska slavar under lång tid och att förhållandet för dessa slavar hade blivit mycket sämre. Det fanns en vilja både hos slavarne och andra personer inom riket att göra uppror mot makten. Vi vet inte idag hur många som dog under upproret men att det påverkade kalifatet är uppenbart. Flera historiker som var samtida med händelsen har beskrivit upproret men med lite olika uppgifter. Nedan följer ett antal utdrag från beskrivningar av Zanjupproret. Läs de olika utdragen och svara på frågorna nedan. Zanj betyder ungefär mörkhyad på arabiska.

Källa 1: Al-Masudi beskriver Zanjupproret i sin bok *De gyllene ängarna*.

Al-Masudi (896–956) var en arabisk intellektuell och historiker som skrev flera böcker om det arabiska folkets historia och andra ämnen. Nedan följer ett utdrag om vad Al-Masudi skrev om Zanjupproret.

”Ali Ibn Mohammed ledaren för zanj hade skaffat sig ett stort efterfölje (...). Det här upprorets framgångar pågick under fjorton år och fyra månader, det hade massakrerat barn, gamla personer, män och kvinnor och där han (Ali Ibn Mohammed) satte sin fot kom han med eld och förstörelse. Vid ett slag i Basrah mördade han 300 000 personer. (...)

Anhängare till den här sekten (en sekt som hette Azariqa som var stor i staden Basrah där stora stridigheter under Zanjupproret förekom) som hade stannat kvar i Basrah var starkt troende i Muhallabis (viktig person inom sekten Azariqa) budskap fortsatte sina sammankomster på fredagarna. Sekten förbjöds av upprorsmakarna och mördades med svärdet. Vissa lyckades att fly och andra att blev dränkta eller massakrerade. Ett stort antal lyckades gömma sig i bostäder och i brunnarna. Personerna från sekten kom enbart upp på nätterna och jagade hundar, råttor och katter som de dödade för mat, dessvärre blev tillgången snart för liten och de fann tillslut inget att äta. De började då äta kropparna på sina döda kamrater och väntade på varandra att dö så de skulle kunna äta varandra. De starkare mördade sina kamrater och åt dem. Till den här ondskan lades till en brist på dricksvatten (...).

Det finns andra scener som är mer fruktansvärda än de som vi just har berättat. Fräckheten hos armén av zanj var så stor att de sålde kvinnor av husen Hasan, Husain och Abbas, ättlingar till Hashim, Qureish och de mest nobla familjerna av det arabiska folket. En ung flicka blev såld för två till tre dirhams (valuta i arabvärlden) och auktionsledaren sa att deras förflutna var: ”så och så, dotter av så och så, från det och det huset”. Varje zanj hade tio, tjugo till och med trettio av dessa kvinnor. De blev konkubiner (sexuella slavar) och arbetade som slavar för zanjns fruar.

Antalet döda under dessa år har varit under lång diskussion. Vissa placerar siffrorna väldigt högt, andra är mer återhållsamma. Enligt de förstnämnda var de som dog förlorad bortom räkningsbarhet, bortom uppskattning. Bara gud i sin obegränsade vetande kan säga hur många som dog i städerna och bostäderna i dessa massakrer. De mer återhållsamma vill placera dödssiffran på runt 500 000 själar men uppskattningarna vilar enbart på antaganden, riktiga beräkningar är omöjliga”

Källa 2: Ibn Al-Tiqtaqa beskriver Zanjupproret i sin bok Al-Fakhri

Ibn Al-Tiqtaqa (1262–1310) var en historiker som skrev bland annat ett sammanfattade verk om de olika styrande makterna i det Abbasidiska riket (Al-Fakhri). Han hade även hederspositioner i riket under sin livstid.

”I det området började striderna med ledaren av zanj. Här följer en redogörelse för ledaren av zanj, hans ursprung och vad som hände med honom. På den tiden dök en man vid namn Ali Ibn Mohammed upp (...). De såg honom som en lurendrejare men för sina omständigheter var han en förträfflig man, en god talare, värtalig, intelligent. Han vann zanj-slavarnas hjärtan i området Al-Basrah och de närliggande områdena. Han samlade en stor grupp människor till sig och inte bara slavar. Till en början var han obetydlig och hade enbart 3 svärd till sitt förfogande. Vidare när en häst gavs till honom hade han varken brett eller sadel för att rida hästen, han red istället hästen med en snara.

Krig och resor mötte han med framgångar och segrar, därför blomstrade han under den här tiden. Hans situation och byte blev bara större och mer betydande. Hans zanj-soldater spreds över landsbygden i Irak, Bahrain och Hajar. Al-Muwaffaq Talhah (militär ledare i det Abbasidiska riket) attackerade honom flera gånger. De möttes mellan Al-Rasrah och Wasit. Kriget mellan de två pågick under flera år. Ali Ibn Mohammed byggde städer och de olika sidorna höll vakt mot varandra under lång tid. Tillslut stog den abbasidiska armén som segrare och de utplånade fiende genom att döda och ta fångar. Zanjns ledare dödades och hans stad som han döpt till Al-Mukhtaran plundrades. Hans huvud bars till Bagdad (huvudstaden i det Abbasidiska riket) det är än idag en känd dag. Det sägs att antalet döda i dessa strider var en och halv miljon män.”

Frågor till källorna:

1. Gör en kort källkritisk analys av respektive källa
2. Vilken information får vi om Zanjupproret utifrån källorna?
3. Joakim ställer den historiska frågan: Hur såg Zanjupproret ut? Kan källorna besvara den frågan? Motivera!
4. Ställ en egen historisk fråga som går att besvara med hjälp av källorna.
5. Besvara frågan.
6. Kan vi dra några andra slutsatser kring Zanjupproret med hjälp av källorna?

